

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בראש השנה תשע"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון תשכ"ב

לפני תקיעת שופר

דרכו, ולבו נשבר לרסיסים על מה שעשה, אז יש בכח התשובה לתקן כל החטאים, ואם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. וכאשר תוקעין בתרועה מעוררין את האדם, עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ובכח התשובה ההוא אנו מפתין את בוראנו, כי לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, ומתמלא עליהם רחמים למחול עונותיהם, ונמחק החטא שרשום בהפנים, ואשרי העם היודעים לפתות את בוראם בתרועה, ה' באור פניך יהלכון, שחזור עליו האור פנים של הצלם אלקים.

אמנם יש בזה עוד כוונה, על פי מה שכתב בעירין קדישין (ח"א דף שו) דלכן נקבע ראש השנה בראש חדש, דאיתא בגמרא (חולין ס:) רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א-טו) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה, רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לכי ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לך דבר הגון אמעט את עצמי, אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה [נחמה הוא] וכו', זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים וכו', זיל ליקרו צדיקים בשמך, יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן. חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח. והיינו דאמר רשב"ל מה נשתנה שעיר של ראש חודש שנאמר בו (במדבר כח-יא) לה', אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח ע"כ. ולכן קבע ה' את יום המשפט בראש השנה בראש חדש, באותו יום שכביכול הקב"ה

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון (תהלים פט-טז). במדרש (ויק"ר כט-ד) וכי אין האומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראם בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים ע"כ. ויש להבין סיום הכתוב על זה, ה' באור פניך יהלכון.

אנו עומדים כעת ביום דין, כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון ליתן דין וחשבון על כל המעשים של משך השנה, ודנים על העתיד מה יעבור עליו בשנה הבעל"ט, איך יהיה הפרנסה, ובריאות, נחת מהבנים, ומי לא נפקד כהיום הזה, כל פרט פרט מחיי האדם מסדרים היום. הלא כל אחד יודע איך הוא נראה, מכף רגל ועד ראש אין בנו מתוב, אם מסתכל על המעשים שעשו במשך השנה, מתבייש מאוד איך בילה כל השנה, כי חטאי בני אדם הם רשומים על הפנים, וכדאיתא בזה"ק (ח"ג לו:) אינון דעברין על פתגמי אורייתא כלהו רשימין באנפיהו, ואשתמודען לגבי וכו' סטרא דשמאלא. ואמרו עוד (שם ח"א עג:) כשחוטא האדם פעם אחת עושה רושם, ובפעם שניה מתחזק אותו רושם יותר, ובפעם שלישית נעשה כתם מעבר לעבר ע"ש. ועל ידי החטא הצלם אלקים שיש על האדם מתלכלך ונפגם. ולכן אומרים בוידוי (עורא ט-ו) אלקי בשתי ונכלמתי להרים אלקי פני אליך, כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים.

אבל יש לנו תרופה, והוא כאשר מתחרט האדם על מעשיו, ומקבל על עצמו שמהיום והלאה ישנה

רומז על קול השופר שמעורר את האדם לתשובה, עורר ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וכמו שאמר הכתוב (עמוס ג-ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ויש לומר בטעמו, כי על כח הנפיחה שבאדם נאמר (בראשית ב-ז) ויפח באפיו נשמת חיים. שהקב"ה נפח כביכול בתוך האדם, ומאן דנפח מתוכיה נפח. ואם כן יש בכח נפיחת האדם כח אלקי. וכאשר נופח ותוקע בשופר ביום שנברא בו האדם, מתעורר כח אלקי שהוא נצחי בנפיחה זו, והאדם השומע קול שופר, נכנס בו כח אלקי המעוררו ושואל אותו איכה, איך אתה עומד בעולמך, וכמו ששאל ה' שאלה זו בראש השנה את אדם הראשון אחר החטא, כאשר מרוב הבושה נגד ה', מצוה אחת היתה בידו ונתערטל הימנו (רש"י ג-ז), ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה, מה נעשה עמך, יציר כפיו של הקב"ה, מלאכים צולין לו בשר, איך נפלת מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, שנגור עליו מיתה, ובזיעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה. ובכל ראש השנה קול ה' נופח מתוך השופר לעורר את האדם מתרדמתו להתבונן היכן הוא עומד, לא ירדת לעולם הזה לאכול ולשתות ולעסוק במשא ומתן, הלא יש לך שליחות לעבוד את ה' ולעשות רצונו, מה יהיה התכלית שלך, אם אין אתה מתעלה או אתה יורד, ואם אתה נראה כהיום כך לאיזה מקום עוד תגיע, תן לבך ונפשך איך אתה משלים חובתך בעולם. ועל זה בא ציווי הכתוב, ואתה תשוב ושמעת בקול ה', היינו קול ה' הנופח מהשופר, יכנסו הדברים באזניך לשמוע התביעה שמבקשים ממך, ותקבל עליך לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום, כאילו היום אתה מתחיל דף חדש בחיך, לשכוח מכל העבר. לא יהיה לו שייכות עם הכלים האסורים, ולהסירם מביתו, ולא לילך במקומות שאין ליהודי לילך, אנו מתחילים היום דף חדש בחיינו, וכאילו היום נצטוית מחדש לקבל עליך עול מלכותו ית"ש.

*

הנביא ישעיה אומר (נד-יב) ושמתי כדכר שמשותיך (וברש"י לשון שמש, חלונות שהחמה זורחת בהן, ועושין כנגדו מחיצה במיני זכוכית צבעים לנוי), וכל שעריך לאבני אקדח (לשון קדחי אש, והן מין אבנים טובות בוערות כלפידים), וכל גבולך לאבני חפץ. ויש לומר רמז בזה על ימי ראש השנה, על פי מה שכתוב בדרשות חתם סופר (ח"ג ה). לבאר הכתוב אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי (תהלים צא-זט), יאמר על יום ראש השנה, שבחסדי ה' חיבר ב' ימים להיות יומא אריכתא, להאריך זמן התשובה ביום

מביא כפרה על עצמו, להשקיט המקטריגים, שאם אין כפרה על חטא, אז גם להקב"ה כביכול יחסר כפרה. וזהו כוונת הכתוב (תהלים קל-ג) אם עונות תשמר י-ה, אם הקב"ה ישמור העונות ולא ירצה לסלוח, אם כך ה' מי יעמוד, איך תעמוד אתה בעצמך בלי סליחה על שמיעת את הירח עכדה"ק.

וכיון שהקב"ה כביכול אומר הביאו עלי כפרה, היינו שמחשיב לחטא מה שעשה להלבנה, אם כן מעשה זו נוגע לאור פנים של ה' כביכול, דוגמת החטא שבאדם שנרשם על הפנים. וכאשר כביכול מביא כפרה על שמיעת הירח, חוזר אור פני ה', ובאור פניך גם אנו יהלכון, הלא הקב"ה מכריז ואומר דמהני כפרה, הביאו עלי כפרה, ובוה גם אנו הולכין אתו עמו, שיכפר גם עונינו, כי אם עונות תשמר י-ה ה' מי יעמוד. והלא כל אחד כאשר מתבונן כמה טובות עשה עמו ה', שהוא בהא והולך לבית המדרש, והזמין לו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, ומה שילם כנגדו להקב"ה, ואיך עברו עליו ימיו, הוא מתחרט על כל מה שעשה, והקב"ה מקבלו בתשובה.

וזוהו שאמר הכתוב, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא-ד), שדרשוה חז"ל (ביצה טז), איזהו חג שהחדש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה. דלכאורה יש לדון איך אנו מדמין עצמינו להקב"ה כביכול, שאם לו מהני כפרה, אז מהני גם לקרוצי חומר. אבל האמת הוא כי ה' שומר תורתו (ירושלמי ר"ה א-ג), והתורה אמרה לא תכירו פנים במשפט, כקטן כגדול תשמעון, לא תגורו מפני איש, כי המשפט לאלקים הוא (דברים א-ז), והיינו כי המשפט שוה לכל אחד, ואין שום חילוק בין גדול לקטן במשפט, ואם הקב"ה אומר הביאו עלי כפרה, גם לנו מהני כפרה, ולא תגורו מפני איש, אשר לא איש א-ל ואנו הם בני אדם, כי המשפט לאלקים הוא, ואם להגדול מהני כפרה, גם לנו הוא כן. ולכן תקעו בחדש שופר בכסה, בעת שהלבנה מכוסה מפני שנתמעטה, והקב"ה אומר אז הביאו עלי כפרה, ובוה יהיה גם לישראל כפרה, כי חוק לישראל הוא, יש לנו חוק של לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדול תשמעון, וזה נוגע לא רק לנו, אלא זה גם משפט לאלקי יעקב, שהקב"ה שומר תורתו.

*

הכתוב אומר, ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום (דברים ל-ח). זה

הוא רומז לאילו של יצחק, שהקריבוהו כולו כליל על האש, והקרן של שופר הוא מוצל מהאש.

ובדרשות חתם סופר (שם) כתב עוד יותר, דאיתא בילקוט (רמז קא) שהקב"ה לקח ב' קרנות מאילו של יצחק, בשל שמאל תקע במתן תורה, ובשל ימין עתיד לתקוע בקיבוץ גליות במהרה בימינו. וביום תרועה הקשה הא הוה שופר של עולה ואסור לתקוע בו (ראש השנה כח). ותירץ דאחר שנעשה אפר חזר הקב"ה וגבלו ועשה מהם שופרות ע"ש. ואם כן אומר אל השטן, הלא זה השופר הוא אוד מוצל מאש אילו של יצחק ולא תוכל לו ע"כ.

ועל זה אמר ושמתי כדכד שמשותיך, דקאי על יומא דראש השנה, ושעריך לאבני אקדח, כי ראש השנה הוא שער השנה, שבו אנו נכנסים להשנה החדשה, ומבואר ברש"י (בראשית מא-כד) משם רועה אבן ישראל לשון נוטריקון אב וכן ע"ש. והשופר של איל רומז להעקידה שעקד האב אברהם את בנו יצחק, והוא 'אבן' אקדח, בוערות כלפיד, שנשרף הקרן עם האיל, וגבלו מחדש ועשאו שופר. וכח קול שופר זה גדול ועצום לערבב השטן, ויגער ה' בך השטן.

והנה יש עוד פירוש לאבן, שהוא כינוי לאותיות ותיבות של התפלה, וכמבואר בזה"ק (תיקונים כא סב). זכאה איהו מאן דאפיק אבנין אלין שלמין בצלותיה וכו', דעלייהו אתמר (דברים כז-ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' וכו' ע"ש. וכח התפלה עצומה עד מאד, לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, אין יודעים מה כותבים עלינו היום, אבל תשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, תפלה של ישראל הבאה מעומק הלב, תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, הוא בוקע רקיעים, אשר הקב"ה שומע תפלת כל פה יהיה מי שיהיה. אין עוד מלך כזה בעולם שיוכל גם פחותי העם לגשת ולדבר אליו אלא אנשים חשובים ומכובדים, אבל לא כן הוא אלקינו שבשמים, גם מי שאבד רוחו ונפשו ועומד ערטילאי יוכל לבוא לפניו לבקש רחמים. והכתוב אומר (תהלים סה-ג) שומע תפלה 'עדיך' כל בשר יבואו, שהוא מלשון תכשיט (כמו שנאמר (שמות לג-ד) ולא שתו איש עדיו עליו). והקישוט של הקב"ה השומע תפלה היא, שכל בשר יבוא לפניו, גם מי שחסר לו רוחו ונפשו והוא בשר בעלמא, גם כן יוכל לבוא לפניו ושומע תפלתו, והוא עושה צדקות עם כל 'בשר ורוח', גם כשאין נפשו עמו.

הדין, על דרך ארך אפים, ואם זכה אדם לתשובה שלימה ומתקן דין לרחמים ביום ראש השנה, הרי כל השנה בטובה, על דרך שבענו בבוקר חסדך, שהוא ראש השנה שהוא בוקרו של שנה, ועל ידי זה ונרננה ונשמחה בכל ימינו (שם צ-יד). ועל כן אמר אורך ימים אשביעהו, אשביעהו חסד ביומא אריכתא, ועל ידי זה ממילא אראהו בישועתי ע"כ.

והנה ראש השנה הוא החג היחידי שנקבע ביום שהלבנה מתכסה, והוא יומא דשמשא, שאין מאיר בו אלא השמש. ואיתא בזה"ק (ח"ג רעה). ואמאי מתכסת, בגין דכד מטי ראש השנה, ייתי ס"מ למתבע דינא לבנוי קמי קודשא בריך הוא, והוא יימא ליה דייתי סהדין, והוא ייתי לשמשא עמיה, אזל למייתי סיהרא, והיא מתכסת ע"כ. ובצל"ח פירש, והיה לפנות ערב ירחץ במים, וכבוא השמש יבוא אל תוך המחנה (דברים כג-יב), כי בצאת השנה שהוא לפנות ערב יש להרבות בתפלה ותחנונים לרחוץ את נפשו בדמעות כמים, ואז 'כבוא השמש', כשמגיע ראש השנה שאין בו רק השמש שבא להעיד, יבוא אל תוך המחנה, יוכל להכנס ולהתקרב אל ה' ע"כ. והנה כל יום מאורגת מכ"ד שעות, אבל ראש השנה שהוא יומא אריכתא משני ימים, יש בו שני פעמים כ"ד שעות. ועל כן אמר ושמתי כדכ"ד שמשותיך, יום ראש השנה שהלבנה מתכסה בו, ואין בו רק השמש, יום זה יאריך לנו השם כדי להאריך ימי התשובה לזכות בדין לשני ימים, ויהיה בו שני פעמים כ"ד שעות.

ואמר שוב, ושעריך לאבני אקדח, כי הכתוב אומר (זכריה ג-ב) יגער ה' בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים, הלא זה אוד מוצל מאש, והכוונה דאיתא בגמרא (ראש השנה טו). למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמיכם לפני. ואמר רבי יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן וכו', וכל שנה שלא תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה, מאי טעמא דלא איערבב שטן ע"כ. ואם כן השופר הוא זכר לאילו של יצחק, כדי להזכיר עקידת יצחק בן אברהם, וכמו שאברהם היה מוכן ומזומן לשוחטו עבור הקב"ה, כן הם בני ישראל באותה מדריגה, כשמגיע רגע של קידוש השם הוא מוכן ומזומן למסור נפשו לה', וזכות זה עומד להם תמיד, ומעורר למעלה לערבב את השטן. ולכן אמר יגער ה' בך השטן, כי הלא זה אוד מוצל מאש, השופר הזה שבידינו

ומי שמנצל את ראשית השנה לבוא ולהתחנן לפני המלך מקירות לבו, ובווער באש להבה בתפלתו בהתלהבות, יוכל לשנות הכל למעלה להיות לו שנה מתוקה בכל מיילי דמיטב מתוך מנוחת הנפש, וכמאמרם (ראש השנה טז): כל שנה שרשה בתחלתה [שישראל עושים עצמם רשים בראש השנה לדבר תחנונים ותפלה כענין שנאמר תחנונים ידבר רש], מתעשרת בסופה, מאי טעמא, דכתיב (דברים יא-יב) מראשית השנה ועד אחרית שנה, מרשית כתיב ועד אחרית שנה, סופה דאית לה אחרית ע"כ. ולכן אמרו ושמתי שערך לאבני אקדח, שראש השנה שהיא כניסת השער להשנה החדשה, יהיה לאבני אקדח, בתפלות של אש להבה מפנימיות הלב של נר ה' נשמת אדם. הקב"ה יתן כח שנוכל להתפלל ולשפוך שיח לפניו, ולבקש אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו, ואז נזכה שתהיה השנה מבורכת בכל מיילי דמיטב, וכל גבולך יהיה אחר כך לאבני חפץ, שיתאוה האדם לקראתם. - ויש להרבות בתפלה על הבנים, רני עקרה לא ילדה בנים לגיהנם, יש נסיונות עצומות לבני הנוער, ונוגע לכל בתי ישראל, ויש לבקש רחמים על עצמו ועל הדורות, כי הכל יכולין לפעול היום בתפלה.

*

אבל בענין זה יש עוד לימוד זכות ומליצה על ישראל, דהנה כל עובר ישתומם הלא ישר ה' צורי ולא עולתה בו, ולא מחשבותי מחשבותיכם נאום ה', ובודאי שכדין וכהוגן עשה ה' אף שאין הירח מבין ומשיג טעמו, ומה לו לכפרה על שמיעט את הירח. אך דבר זה בא להורות לנו על מה שאמרו בירושלמי (שקלים ג-ב) אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שצריך אדם לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, בתורה דכתיב (במדבר לב-כב) והייתם נקיים מה' ומישראל, בנביאים דכתיב (יהושע כב-כג) א-ל אלקים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע, ובכתובים דכתיב (משלי ג-ד) ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ע"כ. ולכן אף כי לאמיתו של דבר לא פעל ה' שום עולה כנגד הירח במה שמיעטו, אך כיון דחוייה דלא קא מיתבא דעתה, ואין הוא כביכול נקי נגד הירח, אמר ה' יביאו עלי שער לכפרה על שמיעטתי הירח. והוא מוסר השכל ונורא איך צריך לדקדק לצאת ידי הבריות, ולא די לו במה שבינו לבין קונו יודע האמת שאין שום עול במעשיו, אלא צריך להיות נקי גם מבני אדם, שלא ימצא רבב על בגדו. (עיין שמן ראש ח"ט פ' מטות דף שלא).

ואם כן ממה שהקב"ה אומר הביאו כפרה עלי שמיעטתי הירח, אם כי צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, אף על פי כן כאשר הדומם הלבנה לא מיתבא דעתיה במעשי ה', הקב"ה מקיים והייתם נקיים, ומחשיב לחטא מה שציער להלבנה. אם כן זהו מליצה ישרה מאוד לנו כאשר דיננו בא לפניו כהיום, גם אם שורת הדין הוא שלא יצאו נקי, ובודאי שהקב"ה צודק במשפטו מכל מקום אם לא יתיישב דעתם של ישראל במשפטו, אונו קען מיר עס נישט דערהייבן, אונו קען מיר עס נישט דערטראגן, ויהיה מקום להתרעם למה מתנהג ה' כן עם ישראל, סגולת היום הזה גורם שלא יצא מלפניו משפט כזה, כי היום הקב"ה מביא כפרה על שמיעט הלבנה, כיון שדעתו של הלבנה לא קא מיתבא, והקב"ה מקיים תורתו והייתם נקיים מה' ומישראל. ולכן תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, ביום ראש חודש שהלבנה מכוסה, ואומר ה' הביאו עלי כפרה עבור שגורתי דין כזה שהלבנה לא קא מיתבא דעתיה, וחוק לישראל הוא להיות נקיים מה' ומישראל, וזהו משפט גם לאלקי יעקב, ששומר תורתו.

דבר זה מעורר לימוד זכות לבני ישראל היום ביום המשפט, שהקב"ה יכתבנו לשנת שמחה, שנה של נחת, שנה שיזמין לכל אחד ואחד פרנסתו בהרחבה מתוך ידו הרחבה והמלאה, ויתן ה' בריאות לכל ישראל, הלא יש הרבה חולי ישראל ביודעים ובלא יודעים, ה' ישלח להם רפואה שלימה, שלא יהיה בבית ישראל דבר שלא מיתבא דעתיה, וכל הצריכין להוושע בבנים יוושעו בבנים, כמו שאמרנו היום ביוצר שיש ביום זה כח להפקד כל שצריכין להוושע בבנים, ואותן שיש להם בנים שיוכלו לגדלם ולחנכם ולהעמיד דורות נאמנים לה' ולתורתו בלי עגמת נפש. והעיקר להתפלל ובכך יתקדש שמך ה' אלקינו, ובגאולה אחת יסתלקו כל הצרות, כי שכינתא בגלותא, ולא רק אנו סובלים אלא עמו אנכי בצרה, וזהו הנחמה שלנו שירחם ה' על הכלל ישראל. ונוכה שהשנה שנכנסו בה יהיה שנת פרנסה והצלחה, בבני חיי ומזוני, ויתן דיבורים אמיתיים בפנינו שנוכל להתפלל על כל מה שצריכין, ונוכה שהקול שופר שעולה למעלה יהפוך המדת הדין למדת הרחמים, וקול השופר יעורר אותנו מהשינה, עורר ישנים משינתכם, ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה, ובשופר גדול יתקע ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים מארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים במהרה בימינו אמן.

